

Införå - en by i Valbo med stark anknytning till Hilleⁱ

När man åker från Oslättfors mot Sandviken kommer man först till Smörnäs och efter ytterligare en stunds bilkörning kommer man fram till Införå. En liten by som historiskt sett tillhört Valbo socken men där de som bodde på det s. k. kolartorpet fick genomgå husförhör med prästen från Hille. Införå ligger på en låg grusås i norr kanten av Öjaren.

Jordbruksmarken ägdes 1997 av Korsnäs AB, men arrenderades av de boende på de två södra gårdarna.

Kolartorpsjordbruket Införå

På en odaterad karta från tiden 1683 - 1720 finns ett område vid ett bäckutlopp norra om Öjaren inritat. Detta område kallas då Östanbäcks fäboddar vid Öjaren. Det finns på denna karta sju stycken byggnadsliknande kartsymboler inritande. Fyra av dessa är markerade på ett sätt som tyder på att de kan ha boningshus. Hur länge det varit fäbodvall är okänt men själva fäbodkulturen i Sverige är dokumenterad åtminstone sedan 1000-talet.

1721 övergavs fäboden för att helt tas över av kolarna. Kolartorparna var arrendatorer under Oslättfors bruk. De saknade egen skattskyldighet. Arrendet innebar att torpen skulle utföra dagsverken åt bruket framförallt att förse bruket med träkol. 1789 erhöll Oslättfors bruk s.k. rekognition på två kronoallmänningar. Rekognition innebar att kronomark uppläts mot avgift till bl. a. bruken för till ex. virkesuttag. På den ägoredo-visningskarta som då upprättades redovisas "Införå kolaretorpen". För ett område nere vid stranden anges att Östanbäcks fäboddar skall ha legat där fram till 1721.

Enligt Lennart Landenmark berättade kolaren Mats Mattsson för lantmätaren att det var på hösten 1721 som fäboden övergavs och att kolarna använt fäbodplatsen sedan dess. Området är beläget ungefär 100 m söder om den nuvarande södra gården. På denna karta finns tre symboler som tyder på att det då bodde tre torpare på platsen.

I husförhörslängderna från Hille församling redovisas att det 1749 bodde tre familjer i Införå. Matts Mattsson, Olof Persson och Anders Andersson med familjer. Totalt 20 personer.

Husförhörslängderna berättar att 1750 hade Införå vuxit till 22 personer. En avmätningsskarta från 1816 visar att kolartorpet Införå hade fyra s. k. åbor. Kartan berättar också att det fanns ett trettiotal byggnader på eller i närheten av den tomt på vilken dagens södra gård ligger. Flera nya skattehemman bildades 1833 inom Oslättfors rekognitionsallmänning.

Införås fyra åbor ingick tillsammans med torpen Smörnäs (fyra åbor) och Lundbo (två åbor) samt ängar och rekognitionsskogen i Införå nr 1 i Valbo socken. I Hille församlings husförhörslängder från 1842-1851 talas det om Införå By. I Införå By bodde kolaren Anders Andersson Viklund med sin familj, kolaren Erik Vallentinsson med sin familj, kolaren Jan Olof Mattsson med sin familj samt kolaren Erik Göransson med sin familj. Totalt bodde ca 40-50 personer i Införå under denna period.

I husförhörslängderna förefaller det som om Införåborna flyttas över till Valbo församling 1857.

Efter detta år finns inte Införå med i längderna i Hille längre.

1883 upphörde stångjärnssmidet vid Oslättfors bruk och kolningsplikten försvann troligen i och med detta. Byn splittrades till tre tomter troligen någon gång i slutet av 1800-talet. I och med detta flyttades två av tomterna norrut till deras nuvarande lägen. I början av 1900-talet fanns det tre gårdar i Införå. Familjerna Westblom, Vestrin och Eklöf bodde i gårdarna. Totalt 28 personer. Skolan lades ned 1910 - 1915. På 1930-talet flyttades skolhuset till Furuviksparken. Vid de två södra gårdarna bedrevs 1997 fortfarande jordbruk vid de två södra gårdarna. Jordbruket drevs åtminstone delvis enligt ålderdomliga traditioner med hägnade inägor, fägata och betesdjur på lösdrift på skogen. Idag år 2000 finns det fortfarande bofast befolkning i Införå. Vill du läsa mer om Införå kan jag tipsa dig om att läsa den folder om odlingslandskapet i Införå som Gävle kommuns miljökontor gav ut 1997. Artikeln ovan baseras på denna folder samt där det är angivet, på uppgifter ur husförhörslängderna i Hille församling.

Anna Wedin

ⁱ Odlingslandskapet i Införå. Landenmark, Lennart. Gävle kommuns miljökontor. 1997.